

Natuurinclusieve landbouw

Een duurzame toekomst voor de Gelderse landbouw is een van de grootste uitdagingen van deze tijd, en draagt bij aan stikstofbeleid, aanpak van klimaatverandering, het herstel van natuur en landschap en toekomstperspectief voor de Gelderse boer. We zijn dan ook blij dat er in de Begroting 2021 veel aandacht is voor de landbouwtransitie.

In de Najaarsnota stelt u ook de subsidiegrondslag vast voor het Uitvoeringsprogramma Natuurinclusieve landbouw Gelderland. Samen met negentien natuurorganisaties, landbouworganisaties en overheden staan wij in de startblokken om via dit Uitvoeringsprogramma ons steentje bij te dragen aan de landbouwtransitie. Nadat u de subsidiegrondslag heeft vastgesteld, gaan wij zo snel mogelijk met de realisatie aan de slag.

Aanpak stikstof

Gelderland maakt actief werk van de gebiedsgerichte aanpak voor stikstof. Gestart is met validatie om gefundeerde keuzes te kunnen maken omtrent maatregelen. Tevens wordt er nu naar integrale samenhang gekeken. Dat is positief. Om een geslaagde, houdbare aanpak te bereiken, benadrukken wij hierbij vier belangrijke aspecten om rekening mee te houden.

Concrete kaders voor gebiedsaanpak

Wij zijn positief over de uitgangspunten zoals verwoord in de Statenbrief van 17 juli jl. Op dit moment zijn gebiedsopgaven nog niet concreet en afrekenbaar geformuleerd. Wij vinden het noodzakelijk dat dit in het vervolgproces wel zal gebeuren.

Wij vinden de ambitie van het Rijk voor 26% reductie van de stikstofuitstoot in 2030

teleurstellend, gezien het advies van de commissie Remkes voor tenminste 50% reductie. Wij pleiten voor nadere afspraken tussen Rijk en provincie over slimme inzet van middelen voor emissiereductie. Voor de Veluwe is een landelijke maatwerkaanpak nodig, vanwege de doorwerking naar een groot deel van het land.

Integraal systeemherstel

Gelderland gaat voor robuuste en veerkrachtige natuur. Daarvoor is het nodig dat stikstofdepositie vermindert, de versnippering van natuurgebieden vermindert en watersystemen worden hersteld om de gevolgen van droogte op te vangen.

Maar let op: Maatregelen voor natuurherstel zullen pas structureel bijdragen aan veerkrachtige natuur als met bronmaatregelen ook de oorzaken van stikstofdepositie zijn aangepakt.

Het is positief als de integrale aanpak leidend wordt voor de Gelderse Maatregelen Stikstof (GMS). Wij steunen Gelderse ambities voor het Programma Natuur van het Rijk, en benadrukken het belang om de ambities in concrete doelen te vertalen.

Structurele financiering voor natuurinclusief boeren

Natuurinclusieve kringlooplandbouw is zeer gewenst, in het bijzonder rond kwetsbare natuurgebieden. Wij constateren dat huidige financiële instrumenten van het Rijk en de provincie vooral betrekking hebben op eenmalige uitkoop van veebedrijven. Wij vragen daarnaast aandacht voor structureel verdienvermogen van natuurinclusieve bedrijven. Voor een deel zal dit uit de markt moeten komen; PlanetProof van Friesland Campina is een mooi begin in de zuivel. Voor een ander deel gaat het om publieke diensten. De

provincie heeft een (mede-)verantwoordelijkheid voor publieke diensten waarvoor vergoedingen beschikbaar moeten zijn. Ook kan de provincie extensivering in de landbouw bevorderen met een Grondfonds en ruilverkaveling.

Drempelwaarden, monitoring en stikstofregistratie

Voor woningbouw of duurzame energie-initiatieven met een zeer lage stikstofuitstoot hebben wij geen principiële bezwaren tegen vrijstellingen op basis van drempelwaarden. Maar we zien nog niet hoe gestuurd wordt op een snelle en feitelijke verbetering in de natuur zodat het hanteren van drempelwaarden mogelijk wordt. Juristen beargumenteren dat op gebiedsniveau verzekerd moet worden dat de instandhoudingsdoelstellingen gehaald kunnen gaan worden (artikel 6, lid 1 en 2 HR). Lage drempelwaarden leiden tot uitstoot die cumulatief significant kan/ zal zijn. Pas als de duurzame instandhouding van beschermde natuur is verzekerd, kunnen drempelwaarden aan de orde zijn.

Daarom is monitoring en een transparant stikstofregistratiesysteem van groot belang. Wij maken ons zorgen of de honderden vergunningprocedures de benodigde emissiedaling zullen opleveren. Het is zelfs mogelijk dat de stikstofuitstoot in de praktijk toeneemt vanwege de latente ruimte die op grond van de beleidsregels als vergunde uitstoot wordt meeberekend.

Meer weten? In november 2019 publiceerden wij [Stikstof, de crisis voorbij – succesfactoren om uit de impasse te komen](#).

Droogte vergt klimaatadaptatie

Gelderland is ernstig geraakt door meerdere jaren met extreme droogte en hitte. De natuur heeft daar al veel langer last van. De extreme droogte veroorzaakt nu echter ook schade in de landbouw, problemen met de drinkwatervoorziening en – ook in Gelderland - de verzakking van huizen. De roep om een ander, klimaatbestendig waterbeheer is daarom groot.

Natuur en Milieu Gelderland dringt samen met natuurorganisaties aan op korte termijn- én

structurele maatregelen tegen deze verdroging.

Ons land is vooral ingericht op snelle afvoer van water. Er valt genoeg, de beste oplossing is daarom het water meer en langer vast te houden. Het huidige waterbeheer voorziet daar onvoldoende in. In ons omgevingsbeleid en bij ruimtelijke inrichting moet daarmee rekening gehouden worden.

Herijking van het waterbeheer

De natuurorganisaties zijn in gesprek met provincie, de waterschappen en Vitens om tot herijking van het waterbeheer te komen. Wij zien de gebiedsgerichte aanpak voor stikstof als het proces om ook herstel van het watersysteem gezamenlijk aan te pakken.

We verwijzen naar [de brief van 24 juni 2020](#) aan de provincie Gelderland en de waterschappen Rijn & IJssel, Rivierenland en Vallei en Veluwe en roepen u op te kiezen voor duurzaam waterbeleid.

Energietransitie

Het is nodig aandacht te besteden aan een goede mix van opwek met zon en wind; de concept-RESsen scoren daarop onvoldoende. Wij pleiten voor regie op bovenregionale wind- (en zonne-) parken, die landschappelijk goed zijn ingepast en zorgen voor effectieve opwek. Daarbij dienen natuur- en landschapswaarden behouden en versterkt te worden middels een ruimtelijk afwegingskader dat is geborgd in omgevingsbeleid. Om tot realisatie te komen is draagvlak en ontwikkelkracht noodzakelijk; participatie en lokaal eigenaarschap moeten beter worden geborgd en georganiseerd.

Natuur en landschap in RES

We roepen de RES-regio's en de provincie op om vorm te geven aan duurzame energie én behoud van onze waardevolle landschappen en kostbare natuur.

Hoe? Dat wordt beschreven in een handreiking door de gezamenlijke natuur en milieufederaties.

Deze handreiking biedt ook een aanzet voor toetsing en monitoring van de impact op deze waarden. Voorbeelden laten zien dat natuurinclusieve energietransitie daadwerkelijk mogelijk is.

[Download de praktische handreiking hier.](#)

Klimaatbossen

De ambitie voor klimaatbossen is te beperkt. De begroting is niet eenduidig en noemt de aanschaf van 12,5 en van 25 ha. Maar ook 25 ha is een teleurstellende ambitie. Uitbreiding van het bosareaal is immers een kans voor multi-functionele gebiedsontwikkeling met meerdere publieke doelen: toename biodiversiteit, vastlegging CO₂, klimaatadaptatie en leefbaarheid, groene woonomgeving, agroforestry en op termijn duurzame grondstoffen voor de bouw.

Railterminal

De provincie heeft de regie in de planontwikkeling voor de Railterminal Gelderland. Dat is een kans om het initiatief te ontwikkelen als een voorbeeld voor klimaatneutraal ondernemen met duurzame inpassing in de omgeving. Het inpassingsplan kan echter beter met betrekking tot leefbaarheid, borging zuinig ruimtegebruik en uitstoot uit fossiele energie.